



# Vaccintwijfel op Facebook

*Laten we via sociale media zelf positieve verhalen brengen over de COVID-19 vaccins.*

**KAROLIEN POELS** · Hoogleraar Strategische Communicatie en Persuasieve Technologie, Universiteit Antwerpen

België trapt begin dit jaar de vaccinatie-campagne af. Er ligt een duidelijk plan. Tussen nu en juni krijgt iedere volwassene burger een uitnodiging om zich te laten vaccineren tegen COVID-19. Doorheen alle lagen van de bevolking hebben we 70% gevaccineerden nodig om de befaamde groepsimmunitet te bereiken. Enkel dan zal er algemene bescherming zijn tegen COVID-19 en volgt wat sommigen al graag aankondigen: het 'rijk der vrijheid'. Het vaccin is niet verplicht, iedere burger beslist zelf of hij of zij zich laat vaccineren. Je 'laten vaccineren' is een vorm van gedrag. Om mensen dat belangrijke gedrag te laten stellen, is meer nodig dan de beschikbaarheid van veilige en effectieve vaccins. Mensen moeten vertrouwen hebben in de veiligheid en de werking van de vaccins op korte en lange termijn. Ze moeten overtuigd zijn van het nut, voor zichzelf of voor het collectief.

Het goede nieuws is dat de vaccinatiebereidheid in Vlaanderen momenteel hoog ligt: in meerdere peilingen uitgevoerd begin 2021 geven 70 tot 80% van de

deelnemers aan zich te laten vaccineren. Mensen zijn hoopvol dat de vaccins hen uit deze pandemie zullen halen. Het is belangrijk dat we deze hoop levend houden. Vaccineren wordt immers een verhaal van ons allen, en niet iedereen is al meteen aan de beurt. Ondertussen groeit de evidentie dat wie gevaccineerd is, ook minder besmettelijk is. Dat is goed nieuws voor het collectief. We doen het samen, voor elkaar. Naast deze hoop, duikt zogenaamde 'vaccintwijfel' op. Mensen maken zich zorgen en stellen vragen. Dit was te verwachten en is perfect normaal. Sterker nog, het stellen van vragen mag worden aangemoedigd. De farma-industrie, wetenschappers en overheden moeten dan ook volop transparantie bieden en vragen beantwoorden.

Helaas zien we op het internet en de sociale media een wildgroei aan foute en (bewust) misleidende antwoorden op oprechte vragen van burgers: desinformatie. Radicale complottheorieën, zoals de theorie die beweert dat Bill Gates ons allemaal een microchip wenst in te planten om ons vervolgens via het 5G netwerk te volgen, wor-

den gelukkig door de meeste mensen niet geloofd. Daarentegen zijn antivaxberichten die een schijn van wetenschappelijkheid in zich dragen, zoals de video van Theo Schetters waar hij de mRNA-techniek in vraag stelt, veel moeilijker te beoordelen door vaccintwijfelaars. Deze valse informatie kent vaak haar oorsprong in georganiseerde antivaxbewegingen. Ze kan de oprechte twijfelaars negatief beïnvloeden in hun vaccinatievertrouwen en -bereidheid. Eigen aan dit soort berichten is dat ze vaak een heel sensationele kop hebben die nieuwsgierigheid en alertheid opwekt: 'De waarheid achter ...', 'Gevaarlijk en onverantwoord'. Wie wil dat nu niet lezen? Het is een natuurlijke reflex om daarop in te gaan. Door die sterke emoties gaan zo'n valse, misleidende berichten zeer snel viraal en bereiken ze honderdduizenden mensen, vaak nog voordat de overheid betrouwbare informatie of antwoorden kan formuleren. Zeer recent heeft Facebook een heel strikt beleid afgekondigd richting antivax en desinformatie. Het bedrijf gaat deze berichten actief filteren en weren en provaccinatieberichten pushen en faciliteren. Helaas is het too little, too late. Zeker omdat Facebook eerst miljoenen dollars winst opstreek via deze antivaxactiviteiten. Of bedrijven zoals Facebook de gatekeepers moeten zijn van gezondheidsinformatie en desinformatie, zal een belangrijke discussie worden in de komende jaren.

Maar we kunnen als gebruikers van sociale media ook zelf een rol spelen. We kunnen foutieve, misleidende informatie actief melden. Dat melden ligt natuurlijk moeilijk als de berichten gedeeld worden via private kanalen zoals Whatsapp. We zien verder dat de antivaxbeweging een soort 'lifeboat strategy' toepast en migreert naar alternatieve platformen. Dit moet zeker worden opgevolgd. Het komt erop neer dat we allemaal in de bres moeten springen om de vaccintwijfelaars naar betrouwbare in-

formatie te leiden. Dit begint met empathie en begrip tonen voor hun bezorgdheden. Het is meestal niet nodig om met eigen bewoordingen valse informatie te ontkrachten. Er zijn zeer goede factchecking en informatiewebsites rond de COVID-19 vaccins, zoals [www.gezondheidsinformatie.be](http://www.gezondheidsinformatie.be), [www.laatjevaccineren.be](http://www.laatjevaccineren.be) van het Agentschap Zorg & Gezondheid, en [www.info-coronavirus.be/nl/vaccinatie/](http://www.info-coronavirus.be/nl/vaccinatie/) van het Nationaal Crisiscentrum. De VRT weerlegt ook actief valse, misleidende informatie over de COVID-19 vaccins. Er wordt met andere woorden veel voorzien om mensen correct te informeren.

We weten echter dat mensen die twijfelen of wantrouwig zijn doorgaans minder vertrouwen hebben in de mainstreammedia en de overheid. De kans bestaat dus dat ze ook deze informatieve websites niet zullen smaken. Het is niet zeker dat iemand door het lezen van betrouwbare informatie en betere kennis wél overtuigd geraakt. Dit ondergraaft geenszins het elementaire belang van factchecks en informatiekanaalen van de overheid, maar er zal wellicht meer nodig zijn dan informeren om de vaccintwijfelaars te overtuigen. Het hart moet volgen. Daarom is het belangrijk om via de sociale media positieve verhalen te brengen over de COVID-19 vaccins. Verhalen die mensen aanspreken en herkenbaar zijn. Verhalen die het collectieve in de verf zetten en mensen laten getuigen waarom ze zich laten vaccineren. Een dansfeestje, je grootouders knuffelen, gezellig samenzijn met vrienden. Er leeft veel hoop en dat mogen we tonen. Ook de opluchting die volgt na de prik. Die emotie mag worden gedeeld: het OEF-gevoel. We kunnen allemaal ambassadeur zijn in deze COVID-19 vaccinatiecampagne. Sociale media kunnen gedachten besmetten met desinformatie, maar kunnen zeker ook harten veroveren met positieve, aantekelijke verhalen.